

6. Kwijtscheldingsbeleid

Het kwijtscheldingsbeleid is met ingang van het belastingjaar 2017 geactualiseerd. Naast de mogelijkheid om kwijtschelding aan te vragen voor afvalstoffenheffing is het dan ook mogelijk om kwijtschelding aan te vragen voor de ozb en rioolheffing voor woningen. Verder is het beleid uitgebreid voor ondernemers. Zij kunnen vanaf 2017 kwijtschelding aanvragen voor de privé aanslag.

De kosten van bestaan worden gehandhaafd op 100% van de normuitkering (bijstand). Kwijtschelding voor het schoolzwemmen is niet meer mogelijk. Dit gaat in het vervolg via het kindpakket.

In de onderstaande tabel staan een aantal gegevens met betrekking tot de kwijtschelding weergegeven.

Omschrijving	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Aantal verzoeken met volledige kwijtschelding	479	500	490
Aantal verzoeken met gedeeltelijke kwijtschelding	0	15	10
Aantal verzoeken dat is afgewezen	135	150	145
Totaal aantal verzoeken	614	665	645

7. Lastendruk

Jaarlijks wordt door het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden een onderzoek verricht naar de ontwikkeling van de lokale lasten. Uit de rapportage over 2018 blijkt dat de omvang van de gemeentelijke heffingen in Friesland tot de laagste behoort. In het onderzoek zijn betrokken de OZB, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing.

De gemiddelde woonlasten in Friesland bedragen voor een eenpersoonshuishouden € 613 en voor een meerpersoonshuishouden € 711. De woonlasten in Harlingen bedragen € 557 en € 612 waarmee respectievelijk een 4e (2017 = 6e) en een 1e plaats (2017 = 2e) wordt ingenomen van de 20 Friese gemeenten. Voor een nader inzicht in de ontwikkeling van de woonlasten meerpersoonshuishoudens gedurende de periode 2017 tot en met 2022 wordt verwezen naar het onderdeel financiële kengetallen van paragraaf B. Weerstandsvermogen en risicobeheersing (Belastingcapaciteit: woonlasten meerpersoonshuishouden).

B. WEERSTANDSVERMOGEN EN RISICOBEBEERSING

1. Algemeen

De gemeente wil op een gestructureerde wijze risico's beheersen en eventuele risico's bewust nemen. Om die reden is het van belang om inzicht te hebben in eventuele grote financiële tegenvallers die bij de risico's horen en de beschikbare weerstandscapaciteit om deze risico's op te vangen.

Conform het Besluit Begroting en Verantwoording komt in deze paragraaf de volgende informatie aan de orde:

Het beleid inzake weerstandscapaciteit en de risico's
Inventarisatie van de risico's
Inventarisatie van de weerstandcapaciteit
Confrontatie risico's met beschikbaar weerstandsvermogen.

2. Beleid inzake weerstandscapaciteit en de risico's

Het beleid is vastgelegd in de Nota weerstandsvermogen en risicobeheersing 2015 welke in de raadsvergadering van 1 juli 2015 is vastgesteld.

Begrippen

In deze paragraaf zijn de volgende begrippen gedefinieerd:

Begrip	Toelichting
Weerstandscapaciteit	Dit is het geheel van middelen en mogelijkheden om niet begrote, onvoorziene en (mogelijk) substantiële kosten te dekken.
Risico's	Risico's zijn al die gebeurtenissen die het realiseren van organisatie-doelstellingen in de weg staan. De risico's die relevant zijn voor het weerstandsvermogen zijn die risico's die niet op een andere manier zijn te ondervangen en die een financieel nadelig gevolg kunnen hebben.
Weerstandsvermogen	Dit is de mate waarin onverwachte financiële tegenvallers kunnen worden opgevangen. Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de beschikbare weerstandscapaciteit gedeeld door de benodigde weerstandscapaciteit.
Risicomanagement	Het identificeren en kwantificeren van risico's en het bepalen van activiteiten die de kans van optreden van de risico's en/of de gevolgen van de risico's beheersbaar houdt.
Beheersmaatregelen	Het stelsel van maatregelen en procedures die worden genomen om de onderkende risico's te ondervangen dan wel om de opkomende risico's te signaleren en het effect hiervan te beperken.

Cyclische aanpak

Risicomanagement is een systematisch en regelmatig terugkerend proces om risico's te identificeren, te analyseren en te beoordelen en op basis hiervan maatregelen te nemen en te evalueren. Het is een in hoge mate gestandaardiseerd proces dat de volgende stappen kent:

Fase	Activiteiten
Stap 1: Identificeren	In deze fase worden alle potentiële risico's geïnventariseerd. Van belang is een brede en gestructureerde benadering waarmee zoveel mogelijk risico's in beeld kunnen worden gebracht. Het volledig en eenduidig in kaart brengen van de betrokken risico's is van groot belang voor de verdere fasen.
Stap 2: Analyseren en beoordelen	Na het in kaart brengen van de risico's kunnen deze geanalyseerd worden. De analyse bestaat uit een inschatting van de kans dat een gebeurtenis optreedt, waarbij tevens wordt aangegeven wat de gevolgen van het optreden van het risico kunnen zijn. In deze processtap worden de risico's gekwantificeerd. De basis voor de risicoweging of kwantificering is de "kans maal gevolg" methodiek. Deze systematiek wordt bij hoofdstuk 3 nader toegelicht.
Stap 3: Maatregelen nemen	Wanneer risico's worden onderkend, zijn een aantal oplossingen mogelijk. Voor elk risico moet een keuze gemaakt worden uit de volgende vier maatregelen: vermijden, verminderen, overdragen of accepteren.
Stap 4: Bewaken / monitoren	Het doel van continue monitoring is om tijdig (wijzigingen in) risico's te signaleren, adequate maatregelen te kunnen treffen en waar nodig bij te sturen. Hoe eerder een (wijziging in een) risico wordt gesignaleerd, hoe beter de gevolgen te beheersen zijn. Er wordt zo veel mogelijk aangesloten op de bestaande planning & control cyclus.

3. Inventarisatie van de risico's

Hieronder worden de risico's genoemd en toegelicht die tot het moment van aanbieden van de begroting bekend zijn.

Om de risico's te kwantificeren wordt de "kans maal gevolg" methodiek toegepast. Het gevolg is de schade als het risico zich daadwerkelijk voordoet. Voor het gevolg wordt een niet begroot geldbedrag genoemd en onderbouwd. De kans is de waarschijnlijkheid, uitgedrukt in een percentage, dat het risico zich daadwerkelijk voor kan doen.

De kans vermenigvuldigd met het gevolg geeft het risicobedrag weer dat in de risico-inventarisaties (van begroting en jaarrekening) wordt opgenomen.

Voor het inschatten van de kans wordt het volgende uitgangspunt gehanteerd:

Aantal keren dat een risico zich naar verwachting voordoet	Kans
< 1 x per 10 jaar	10%
1 x per 5 – 10 jaar	30%
1 x per 2 – 5 jaar	50%
1 x per 1 – 2 jaar	70%
1 x per jaar of >	90%

nr	Risico	Omschrijving risico	Beheersmaatregel	Kans	Geldgevolg	Fin effect structureel	Fin effect incidenteel
1	Wachtgeld wethouders	Wethouders hebben na beëindiging van het wethouderschap recht op wachtgeld. Op het moment van beëindiging wordt dit recht berekend en wordt ten laste van het rekeningresultaat een dotatie aan de voorziening gedaan. Risico betreft het ontoereikend zijn van het rekeningssaldo om deze dotatie te kunnen doen.	Jaarlijkse actualisatie wachtgeldverplichting. Een eerste inschatting voor de huidige wethouders is 180.000 euro per jaar. Dit bedrag wordt als financieel effect meegenomen voor een juiste weergave van het weerstandsvermogen.	50%	720.000		365.000
2	Pensioenen wethouders	De gemeente is zelf verantwoordelijk voor de betaling van de wethouders pensioenen. Jaarlijks wordt aan de hand van een actuariële berekening de toekomstige pensioenverplichting berekend. Op basis hiervan wordt de dotatie aan de voorziening bepaald. De dotatie wordt ten laste van het rekeningresultaat gebracht. Risico betreft het ontoereikend zijn van het rekeningssaldo om deze dotatie te kunnen doen.	Jaarlijkse actualisatie van pensioenverplichting. Eerste inschatting dotatie voorziening is 120.000 euro per jaar. Dit bedrag wordt als financieel effect meegenomen voor een juiste weergave van het weerstandsvermogen.	50%	480.000		240.000

3	Te weinig invloed als kleine gemeente op begroting en plannen van gemeenschappelijke regelingen / verbonden partijen	Doordat Harlingen slechts een beperkt stemrecht heeft, heeft zij weinig tot geen invloed op majeure ontwikkelingen. Hierbij is het van belang dat Harlingen zich sterk profileert in de verschillende Algemene en Dagelijkse Besturen (AB en DB).	Tijdig reageren op begrotingen van gemeenschappelijke regelingen. Indien mogelijk / noodzakelijk, gezamenlijk optreden met andere Friese gemeenten.	30%	1.000.000		300.000
4	Rampen	Risico dat op grondgebied van Harlingen zich een ramp voordoet.	Verzekeringen en adequate crisisbeheersing organisatie, waardoor gevolgen beperkt kunnen worden.	10%	1.000.000		100.000
5	Grondexploitaties	Het grootste gedeelte van de grondexploitaties is afgesloten, of zijn verwachte verliezen voorzien. Er is nog sprake van één grondexploitatie binnen de gemeente. Deze grondexploitatie is in handen van een derde partij. Indien zich de situatie voordoet dat deze partij niet meer in staat is de gronden te exploiteren dan zal de gemeente de exploitatie overnemen. Het risico bestaat dat de gemeente wordt geconfronteerd met een verliesgevende exploitatie.	Jaarlijks wordt de grondexploitatie herrekend. Uit deze exploitatie blijkt wat de status is als de gemeente zelf de grond zou exploiteren. Voorlopig is er geen reden tot afboeken.	30%	1.000.000		300.000
6	Planschade	Vooraf zal op basis van inschatting moeten worden gezien wat de mogelijke planschade zou kunnen zijn. Deze schade dient dan verdisconteerd te worden in bv. de aankoop van de grond. Planschade blijft daardoor een financiële risicofactor.	Voor elke wijziging van een bestemmingsplan moet een inschatting van mogelijke planschade opgenomen worden. De gemeente Harlingen zal dit in de leges tot uitdrukking moeten brengen, zodat de kosten voor rekening van de initiatiefnemer blijven komen.	25%	100.000		25.000
7	Bodemverontreiniging	Bij herontwikkeling van binnenstedelijke locaties is er kans op bodemverontreiniging. In het buitengebied wordt de gemeente soms geconfronteerd met illegale stort. De kosten komen dan voor rekening van de gemeente.	Bodembeleid en bodemkwaliteitskaart moeten up-to-date zijn	10%	100.000		10.000

8	Open-einde regelingen	Mede door economische crisis neemt het aantal aanvragen in het sociaal domein toe.	Adequate monitoring ontwikkeling aanvragen. Bezien of SZW de regeling ten aanzien van het eigen risico niet gaat wijzigen. Eventuele aanspraak bij WWB op aanvullende uitkering	90%	180.000	162.000	
9	Geldleningen	Aan enkele verenigingen zijn geldleningen verstrekt. Aangezien deze leningen niet voldoen aan het Treasurystatuut worden de leningen hier vermeld. Het risico is dat verenigingen niet aan hun betalingsverplichtingen kunnen voldoen.	Monitoring van financiële ontwikkelingen aan de hand van jaarrekening en begroting.	10%	400.000		40.000
10	Garantstellingen	De gemeente staat ultimo 2017 garant voor € 46 miljoen aan leningen. Het risico bestaat dat de gemeente alsnog de garantie moet betalen omdat de lenende partij niet kan voldoen aan de verplichtingen richting de geldverstrekker.	De gemeente is aangesloten bij Stichting Waarborgfonds. Deze stichting vangt eerst nog de klappen op voordat de gemeente moet betalen. Periodiek de financiële situatie beoordelen van de partijen waar de gemeente een garantie aan heeft verleend.	10%	1.000.000		100.000
11	Aansprakelijkheid	Burgers en/of bedrijven kunnen de gemeente aansprakelijk stellen wegens het bijvoorbeeld niet functioneren van riool (wateroverlast), werkzaamheden die (wel of niet) worden uitgevoerd door gemeentelijk personeel die overlast of schade veroorzaken, onvoldoende handhaven, onvoldoende onderhoud aan wegen, trottoirs, fietspaden etc. met schade als gevolg.	Adequate beheersmaatregelen en goede onderhoudsplannen. Adequaat reageren op brieven, vragen en klachten van burgers en bedrijven. Aansprakelijkheidsverzekering.	30%	20.000	6.000	

12	Rechtmatigheid	Bij de uitvoer van taken in opdracht van andere overheden kan het zijn dat de gemeente die taken in het oordeel van de accountant niet rechtmatig uitvoert. Dat kan leiden tot het terugvorderen van een deel van de ontvangen gelden, terwijl terugvordering van de door de gemeente al uitgegeven middelen vaak lastig zal zijn. Dit betreft m.n. uitgaven in het kader van Sociale Zaken, Educatie.	Een goede verankering van rechtmatigheid in de organisatie van de gemeente Harlingen en goede interne controle (monitoring) op de naleving.	10%	180.000	18.000	
13	Belastingen	Bij de toepassing van de belastingwetgeving (BTW, Loonheffing etc.) kunnen verschillen van inzicht en/of interpretatie ontstaan of kunnen de regels onjuist worden toegepast. Dit kan leiden tot een naheffing van de zijde van de fiscus.	Door het invoeren van horizontaal toezicht komt de gemeente een stap dichterbij bij het goed beheersen van de fiscale risico's binnen de organisatie. Gedurende de looptijd van dit project is er veelvuldig contact met de belastingdienst om dit goed af te ronden.	30%	100.000		30.000
14	Invoer vennootschapsbelasting (Vpb) voor overheidsorganisaties.	Sinds 1 januari is de gemeente Vpb plichtig voor ondernemersactiviteiten. Na een grondige screening blijkt dat veel van de gemeentelijke activiteiten de Vpb plicht niet raken. Voor de haven is dit niet het geval. We kunnen niet uitsluiten dat de gemeente over de jaren 2016 en 2017 een aanslag Vpb krijgt opgelegd. De verwachting is dat een eventuele aanslag niet heel hoog zal zijn. Per 1 januari 2018 is de haven verzelfstandigd en is dit risico niet meer bij de gemeente.	Kritisch analyse fiscale openingsbalans en goede documentatie aanleggen t.b.v. de aangifte bij de belastingdienst.	50%	100.000		50.000
15	Onderhanden projecten	Bij de onderhanden projecten loopt de gemeente het risico dat budgetten worden overschreden door onvoorziene zaken.	Periodiek wordt er gerapporteerd over de stand van zaken van de projecten. Er wordt gerapporteerd over de voortgang van de bestedingen en de toereikendheid van het budget. Door dit tijdig in beeld te brengen kan er op tijd worden ingegrepen.	30%	500.000		150.000

16	Oninbare vorderingen	Na de invoering van een strak invorderingsbeleid en een grondige opschoningsactie is de eventuele oninbaarheid van debiteurenvorderingen goed in beeld. Er vindt regelmatig een analyse plaats op de inbaarheid en deze wordt getoetst aan de hoogte van de voorziening.	Door een strakke invorderingsprocedure te volgen en de debiteurenpositie continue te monitoren wordt het risico op oninbaarheid kleiner.	30%	100.000		30.000
18	Juridische procedures	Jaarlijks worden diverse procedures door of tegen de gemeente gevoerd. De uitkomst en de omvang zijn in een aantal gevallen onzeker en deze procedures kunnen dan ook als een risico worden aangemerkt. Zolang ze nog lopen is het van belang om deze zaken niet openbaar te behandelen omdat de onderhandelingspositie tegenover derden daardoor mogelijk wordt geschaad. Bovendien kunnen er wettelijke belemmeringen aanwezig zijn welke openbare behandeling van zaken niet toestaan.	De raad wordt regelmatig geïnformeerd over lopende gerechtelijke procedures.				p.m.
20	Informatiebeveiliging, privacy en datalekken	Binnen de Gemeente Harlingen wordt steeds meer gebruik gemaakt van allerlei informatie; Met deze informatie moet zorgvuldig en integer worden omgegaan; Informatie-beveiliging wordt steeds belangrijker. Ondanks dat we continue werken aan de beveiliging van de informatievoorziening van de gemeente, blijft het risico bestaan dat er iets gebeurt. De computersystemen van de gemeente kunnen aangevallen worden (cybercrime), maar ook kunnen persoonsgegevens vernietigd, gewijzigd of vrijkomen zonder dat dit de bedoeling is (datalek). Vanaf 1 januari 2016 moeten datalekken gemeld worden bij de Autoriteit Persoonsgegevens.	Voldoen aan de Baseline Informatiebeveiliging (BIG). Daarin gaat het bijvoorbeeld over toegang van medewerkers tot systemen en ruimten. Maar ook zaken als clean desk beleid wachtwoordbeleid etc.	30%	500.000		150.000

21	Sociaal Domein	Door een forse cao stijging voor huishoudelijke hulp, een AMvB inzake reële zorgtarieven en het wegvallen van de helft aan te genereren eigen bijdrages binnen de WMO, dreigt uitzetting van de WMO lasten. Op dit moment is onduidelijk in welke mate dit door het Rijk wordt gecompenseerd.	Continue screening van de berichtgeving en behoudend zijn met betrekking tot het inzetten van nieuw meerjarig beleid.	50%	500.000	250.000	
22	Personeelskosten	Harlingen is een kleine, kwetsbare organisatie. Waar grotere gemeenten diverse medewerkers binnen een vakgebied hebben moeten medewerkers in Harlingen vaak op diverse vakgebieden thuis zijn. Bijvoorbeeld bij ziekte of het vertrek van een medewerker kan dit direct tot problemen leiden.	Blijvend samenwerking zoeken met andere gemeenten en continue blijven (bij)scholen.				p.m
		Totaal				436.000	1.890.000
						Structureel	Incidenteel

4. Inventarisatie van de weerstandscapaciteit

4.1. Structureel

De Financiële-verhoudingswet (Fvw) bepaalt dat de eigen inkomsten van een gemeente, wil zij in aanmerking komen voor een aanvullende uitkering op basis van artikel 12 Fvw, een bepaald redelijk peil moet hebben. De onroerende zaakbelastingen (OZB) alsmede de afvalstoffenheffing en rioolheffing maken onderdeel uit van het belastingpakket.

De toelatingseisen voor 2019 zijn als volgt:

Afvalstoffenheffing	100 % kostendekkend
Rioolheffing	100 % kostendekkend
OZB	normpercentage 0,1905 van de WOZ-waarde

Een eventuele onderdekking op de onderdelen afvalstoffenheffing en rioolheffing moet gecompenseerd worden door extra baten uit de OZB.

De onbenutte belastingcapaciteit wordt als volgt berekend:

Retributies	Lasten	Baten	Ruimte
Afvalstoffenheffing	1.700.000	1.582.000	118.000
Rioolheffing	1.590.000	1.590.000	0
Totaal	3.290.000	3.290.000	118.000

Het verschil tussen de fictieve opbrengsten bij maximale heffings- en belastingtarieven en de begrote opbrengsten is de onbenutte belastingcapaciteit. De berekening van de maximale belastingtarieven gebeurt op basis van het normtarief. Dit normtarief wordt door het Rijk vastgesteld. In de meicirculaire 2018 van het gemeentefonds is het normtarief voor 2019 opgenomen. Voor 2019 is de uitkomst vastgesteld op 0,1905% van de WOZ-waarde.

Opbrengstraming begroting	3.637.000
Berekening met normtarief (WOZ waarde 1.935.861.000)	3.688.000
Ruimte	51.000

Voor onvoorziene structurele uitgaven is jaarlijks een bedrag beschikbaar van € 30.000.

Aanwending van deze post kan alleen indien voldaan wordt aan al de 3 O's, te weten: onvoorzienbaar, onvermijdbaar en onuitstelbaar.

4.2. Incidenteel

Algemene reserve (1 januari 2019)	5.000.000
Algemene investeringsreserve (1 januari 2019)	4.961.000
Totaal reserves	9.961.000

De stille reserves zijn bewust niet meegenomen. Deze reserves zijn wel aanwezig binnen de gemeente Harlingen, voornamelijk in de waardering van het gemeentelijk vastgoed. Deze middelen zijn echter niet snel opneembaar en het is lastig in te schatten wat de hoogte van de reserve is. Om deze reden heeft de raad, met de vaststelling van de Nota weerstandsvermogen en risicobeheersing 2015, op 1 juli 2015 besloten dat deze reserves niet worden meegenomen bij de bepaling van de hoogte van de weerstandscapaciteit.

5. Confrontatie risico's met beschikbare weerstandscapaciteit.

	Structureel	Incidenteel
Geïntariseerde risico's	436.000	1.890.000
Beschikbare weerstandscapaciteit	169.000	9.961.000
Saldo	-267.000	8.071.000

De ratio met betrekking tot de incidentele posten wordt als volgt berekend:

Beschikbare weerstandscapaciteit	€ 10.130 mln
Benodigde weerstandscapaciteit = Ratio weerstandsvermogen =	€ 2.326 mln = 4,35

De raad heeft aangegeven te streven naar voldoende weerstandscapaciteit. Een ratio van het weerstandsvermogen van tenminste 1,0 voldoet aan het criterium "voldoende". Bij deze norm is de omvang van de gekwantificeerde risico's in evenwicht met de beschikbare weerstandscapaciteit waarmee risico's opgevangen kunnen worden. Indien de ratio daalt tot onder 1,0 dan wordt de gemeente kwetsbaarder. De gemeente beschikt dan niet meer over voldoende weerstandscapaciteit om de risico's af te dekken.

6. Financiële kengetallen

Op 15 mei 2015 is een besluit tot wijziging van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten vastgesteld. Dit in verband met het opnemen van financiële kengetallen in de begroting en jaarrekening. De kengetallen dienen met ingang van de begroting 2016 en de jaarrekening 2015 te worden opgenomen. De kengetallen maken inzichtelijk over hoeveel financiële ruimte de gemeente beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of opvangen. Ze geven zodoende inzicht in de financiële weerbaarheid en wendbaarheid.

Schuldquote

Omschrijving	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Netto schuldquote	35,24%	26,04%	54,34%	45,22%	37,57%	30,15%
Idem, gecorrigeerd voor verstrekte leningen	33,18%	22,52%	52,10%	43,29%	35,72%	28,36%

De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie.

Omdat bij verstrekte leningen er onzekerheid kan bestaan of ze allemaal terug worden betaald wordt ook de netto schuldquote gecorrigeerd voor leningen bepaald. De netto schuldquote gecorrigeerd voor leningen is voor onze gemeente nauwelijks van belang omdat er maar een beperkt bedrag aan verstrekte leningen uitstaat, waarvan het merendeel voor hypothecaire geldleningen personeel.

De netto schuldquote voor 2019 bedraagt 54,34% en kan als normaal worden aangemerkt. Eind 2017 is een geldlening van € 10 miljoen aangetrokken. In de begroting is er rekening mee gehouden dat er eind 2018 opnieuw een geldlening van € 10 miljoen wordt aangetrokken.

Ultimo 2018 was er voor een bedrag van € 34.633.000 aan leningen aangetrokken terwijl slechts voor € 1.192.000 aan geldleningen was verstrekt (waarvan € 694.000 aan hypothecaire geldleningen personeel).

Algemene normwaarden schuldquote	Schuldquote
Normaal	< 90%
Voorzichtigheid geboden	90% - 130%
Zeer hoge schuld	> 130%

De solvabiliteitsratio

Omschrijving	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Solvabiliteit	41,84%	30,16%	32,13%	32,15%	33,63%	35,16%

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. Dit percentage geeft aan in hoeverre de activa (investeringen) zijn gefinancierd met eigen vermogen. Hoe hoger dit percentage hoe minder gefinancierd is met vreemd vermogen (leningen).

Algemene normwaarden solvabiliteit	Ratio
Weinig tot geen schuld	> 80%
Normaal	30% - 80%
Voorzichtigheid geboden	20% - 30%
Bezit zeer zwaar belast met schuld	0% - 20%

Als normaal wordt een ratio tussen de 30% en 80% beschouwd. Voorzichtigheid is geboden bij een ratio tussen de 20% en 30%.

De solvabiliteitsratio voor 2019 bedraagt 32,13% en kan als normaal worden beschouwd.

De ratio zal de komende jaren iets toenemen doordat naar verwachting de jaarlijkse afschrijvingen hoger zijn dan de voorgenomen investeringen (balanstotaal neemt hierdoor af). De vooruitzichten voor de middellange termijn zijn dan ook gunstig.

Kengetal grondexploitatie

Omschrijving	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Kengetal grond-exploitatie	5,26%	7,49%	6,48%	6,38%	6,29%	6,20%

De afgelopen jaren is gebleken dat de grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. De accountant moet ieder jaar beoordelen of de gronden tegen een actuele waarde op de balans zijn opgenomen.

Algemene normwaarden grondexploitatie	Ratio
Weinig risico	< 20%
Voorzichtigheid geboden	20% - 35%
Hoog risico	> 35%

Het kengetal heeft nagenoeg uitsluitend betrekking op de grondexploitatie Ludinga. De rente wordt niet bijgeschreven op de boekwaarde maar wordt ten laste gebracht van de algemene middelen. Daar de gemeente de grondexploitatie ook nog eens niet zelf verricht, is het (financiële) risico nagenoeg nihil.

Structurele exploitatieruimte

Omschrijving	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Kengetal structurele exploitatie-ruimte	7,61%	-0,26%	0,74%	1,37%	1,36%	1,31%

Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte er is om de eigen lasten te kunnen dragen of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt onderscheid gemaakt

tussen structurele en incidentele lasten. Bij incidentele lasten of baten gaat het om eenmalige zaken die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen.

Opgemerkt wordt dat de structurele ruimte die er in de begroting en meerjarenraming zit sinds 2016 met nieuw beleid wordt ingevuld. In geval de primitieve begroting een structureel tekort vertoont, dan zal in de begroting direct structurele ombuigings- en bezuinigingsmaatregelen worden verwerkt. Het kengetal zal zich dan ook altijd rond de 0% begeven.

Belastingcapaciteit: woonlasten meerpersoonshuishouden

Omschrijving	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Totale woonlasten gezin Harlingen	€ 609	€ 613	€ 629	€ 645	€ 671	€ 678
Gemiddelde woonlasten gezin Nederland	€ 723	€ 723	€ 721	€ 728	€ 735	€ 742
Woonlasten t.o.v. landelijk gemiddelde jaar ervoor	84,23%	84,79%	87,24%	88,60%	91,29%	91,37%

De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Het Coelo publiceert deze lasten ieder jaar in de Atlas van de lokale lasten. Onder de woonlasten worden verstaan de OZB, de rioolheffing en de reinigingsheffing voor een woning met een gemiddelde WOZ-waarde. Het kengetal belastingcapaciteit wordt berekend door de totale lokale woonlasten meerpersoonshuishouden in het begrotingsjaar te vergelijken met het landelijk gemiddelde in het jaar daarvoor.

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat de Harlinger woonlasten zich in de jaren 2017 en 2018 afgerond circa 85% van de gemiddelde woonlasten in Nederland hebben bedragen. De jaren daarna stijgt dit percentage naar ruim 90%, o.a. als gevolg van het besluit tot plaatsen van ondergrondse afvalcontainers en GFT-zuilen in de binnenstad. De bovengemiddelde lastenstijging in 2021 houdt verband met het wegvallen van de kortingen op afvalstoffenheffing (€ 5) en riolheffing (€ 4). De voorzieningen waaruit deze kortingen worden gedekt zijn naar verwachting eind 2020 uitgeput.

Conclusie: de lokale woonlasten liggen in Harlingen op een laag niveau. Omdat de riolheffing 100% en de afvalstoffenheffing 93% kostendekkend is, is de ruimte binnen de belastingcapaciteit, naast de mogelijkheden om de OZB te verhogen, beperkt.

Algemene conclusie financiële positie

Onze financiële positie op dit moment is goed te noemen terwijl de vooruitzichten voor de jaren daarna gunstig zijn. Dit vraagt voor de middellange termijn derhalve niet meer dan de gebruikelijke aandacht voor de financiële positie.

De structurele exploitatieruimte voor nu en toekomstige jaren is op dit moment geen aanleiding tot zorgen. Voor eventueel gewenste extra ruimte voor nieuw beleid zal op bestaand beleid moeten worden bezuinigd en/of zullen inkomsten moeten worden verhoogd.

C. ONDERHOUD KAPITAALGOEDEREN

Inleiding

Deze paragraaf gaat over het beheer en onderhoud van de kapitaalgoederen in de openbare ruimte en gemeentelijke gebouwen. De bruikbaarheid en kwaliteit van de openbare ruimte worden voor een belangrijk deel bepaald door de aanwezige kapitaalgoederen: wegen, rioleringen, water, groenvoorzieningen en gebouwen.

Beheer en onderhoud kapitaalgoederen

De gemeente is verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte en gemeentelijke gebouwen. Deze paragraaf heeft als doel inzicht te geven in de stand van zaken en de financiële dekking van de beheerplannen.

Over welke kapitaalgoederen het gaat geven de volgende tabellen een indicatief overzicht:

Kapitaalgoed	Eenheid	Hoeveelheid
Buitenwegen	m ²	172.062
Hoofdontsluitingswegen	m ²	139.324
Vrijliggend fietspad	m ²	1.785
Wijkontsluitingswegen	m ²	74.299
Woonstraten	m ²	680.812
Abri's	st.	10

Wegen, fiets- en voetpaden, bermen

In juli 2015 is het beheerplan Wegen vastgesteld. Deze gaat over de periode 2015-2019.

Dit beheerplan geeft inzicht in de verwachten werkzaamheden en de lasten die dit in deze periode met zich meebrengt om de wegen in goede stand te houden.

Kapitaalgoed	Eenheid	Hoeveelheid
Lichtmasten	st.	3.167

Openbare verlichting

In 2016 is een nieuw beleidsplan Openbare Verlichting vastgesteld en geeft